

La domesticació dels animals

Maria Saña Seguí

Les primeres experiències de domesticació dels animals remunten a contextos de les darreres societats caçadora i recol·lectores, ara fa aproximadament uns 14.000 anys, amb la domesticació del llop. Si bé son molt variables en el temps i en l'espai, una de les àrees geogràfiques on aquest fenomen històric ha estat més intensament investigat es l'àrea del llevant mediterrani, on s'hi registra arqueològicament la domesticació inicial de les quatre espècies animals que comptem amb més importància econòmica en l'actualitat: la cabra, l'ovella, el bou i el porc.

Un dels jaciments arqueològics que ha permès resseguir temporalment la dinàmica d'aquests processos primerencs de domesticació es el jaciment de tell Halula, localitzat a la vall mitjana del riu Eufrates (Síria). Les comunitats neolítiques assentades a tell Halula, criaven en ramaderia, des de fa 7800 anys, cabres i ovelles. D'aquestes n'obtenien no només carn sinó també llet, llana i matèries primeres per a la fabricació de diversos instruments de treball.

Una vegada consolidada la domesticació de cabres i ovelles, s'incorporen a l'estratègia ramadera, amb tant sols uns 150 anys de diferència, els porcs i els bous. No tots els jaciments d'aquesta àrea geogràfica presenten però una dinàmica similar a tell Halula pel que fa als ritmes d'adopció de les espècies domèstiques. En alguns s'hi domestica primer el porc; en d'altres, hi ha un decalatge cronològic important entre l'adopció d'una espècie i les restants. En definitiva, i des d'una perspectiva històrica, es pot dir però que la domesticació animal ha estat un fenomen relativament ràpid, amb importants repercussions en els àmbits econòmic i social de les comunitats que l'experimentaren.

El fet de canviar els ritmes naturals de reproducció, mobilitat i alimentació de les poblacions d'animals salvatges provocà també importants canvis a nivell d'estructura comportamental, demogràfica i biologia dels animals. Alguns d'aquests canvis, han quedat representats a l'esquelet dels animals i es poden resseguir a partir de l'estudi de les restes de fauna recuperades en els jaciments arqueològics d'aquestes cronologies. Entre els més significatius cal esmentar la disminució de talla dels animals i els canvis en la morfologia d'alguns elements esquelètics tals com el crani i les banyes.

La cria i reproducció en captivitat que suposa la ramaderia incideix també en l'estructura de les poblacions animals i en les seves pautes de desplaçament i aparellament. La proporció entre mascles i femelles en un ramat canvia, i, a la llarga, també varien el número d'aparellaments anuals i el número de cries per part. La pressió selectiva exercida per la societat sobre aquests animals contribueix d'aquesta manera a configurar animals de característiques diferents a les dels seus progenitors salvatges. Aquesta pressió, voluntària o no, anava en principi encaminada a adaptar l'explotació d'aquests animals a les necessitats productives i de subsistència de les comunitats neolítiques.

Evidentment, tant la domesticació com la ramaderia suposaren també un canvi transcendental en la manera de relacionar-nos amb el medi i els seus recursos i, en el pla de les relacions socials, en les formes d'apropiació, gestió i distribució d'aquests recursos animals.

Maria Saña Seguí

Departament de Prehistòria

Universitat Autònoma de Barcelona